

KPSS
2024
ÖABT

Bütün kitaplar cepte, tablette, masanda

VIDEO
DESTEKLİ

TARİH

KONU ANLATIMLI
ALAN BİLGİSİ - ALAN EĞİTİMİ

Arti - Yapay
Zekâ Asistan

Dijital Öğrenme
Ayak İzi

Hibrit Kitap
Teknolojisi

Hibrit kitaba erişebilmek
için QR kodu okutunuz.

PEGEM AKADEMİ

Komisyon
ÖABT Tarih Öğretmenliği Konu Anlatımlı

ISBN 978-625-6829-06-0

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

16. Baskı: Ağustos 2023, Ankara

Proje-Yayın: Gülcan Aksu
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Merhaba Sevgili Tarih Öğretmeni Arkadaşlarım,

ÖABT sınavı, dört yıllık lisans eğitim hayatınızda kazandığınız yeterlilikleri ölçmek amacıyla yapılmaktadır. Sahip olduğu soru sayısı az ise de soruların atanma puanındaki etki oranı hayli yüksektir. Öğretmen adayı arkadaşlarımızın mesleki hayatı açısından çok önemli olan ÖABT Tarih Hazırlık kitabını yazmak düşündüğünüzden daha zor oldu. Öncelikle yazacağım ÖABT Tarih kitabının sistematüğini oluşturmak gerekiydi ve “tarih” doğası gereği sistematüğü oluşturulması zor bir branştır. Tarihin bazı konuları hakkında, bilim insanlarının fikir birliğı içinde olmadığını görmekteyiz. Yine ÖSYM sorularının dahi geçmişteki bazı sorularda verdiği bilgilerle çelişir tutum içinde olduğunu bilmekteyiz. Tarihin diğer pozitif bilimlerdeki gibi bilimsel standartları tam olarak oturmamıştır. Belge ve bulgular değıştikçe bilgiler de değışebilmektedir. Neredeyse ülkemizde bulunan her üniversitede bir “tarih” bölümü bulunmaktadır. Peki, öğrenci arkadaşlarımızın üniversitelerde gördüğü tarih bölüm müfredatları aynı mıdır? Hayır! Hatta öğrenci arkadaşlarımız aynı üniversitede gördüğü seçmeli dersler itibarıyla dahi farklı dersler almaktadır. ÖSYM, öncelikle farklı nitelikteki bu öğrencileri aynı potada birleştirmesi, sorduğu soruların, öğrencilerin eğitim gördüğü üniversitelerin ders durumlarından kaynaklı farklılıkları sebebiyle mağduriyet oluşturmaması gereklidir. İşte ifade ettiğim bu konular, kitabın yazımı sırasında oluşturulacak sistematüğün önemli sorunlarındandır.

Yazım sürecinde kuşkusuz ki ilk kılavuzumuz ÖSYM olmuştur. ÖSYM'nin günümüze kadar sorduğu soruların tümünü inceleyerek kitabın altyapısını oluşturduk. Kitabımızı, ÖSYM sorularının bilgi ve yorumları eşliğinde yapılandırdık. Kitabımızın şekillenmesinde etkili olan bir diğer veri Millî Eğitim Bakanlığı ders kitaplarıdır. Öyle ya, Millî Eğitim Bakanlığına personel almak için yapılan sınav sorularında, Bakanlığın okullarda okuttuğu ders kitaplarından da faydalanmak mantıken gereklidir. Nitekim ÖABT Tarih sorularını incelediğimizde, MEB'in açık ve örgün eğitim ders kitaplarına gönderme yapan soru örneklerini çokça görmek mümkündür. Bunun dışında akademik camiada genel geçerliğı olan Halil İnalçık, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Enver Ziya Karal, Şerafettin Turan, Rifat Uçarol, Türk Tarih Kurumu ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları gibi çoğaltılabilecek bazı köşe taşı yazarlar ve eserler de kitabımız için temel dayanak olmuştur.

“Tarih” içine girdikçe küçüldüğümüzü hissettiğimiz bir alan. Okudukça bilgileniyor fakat bilgilendikçe “azlığımızı” hissediyoruz. Kitabı yazarken, öğrenci arkadaşlarımızın akademik derinliklerde boğulmasını önlemek amacıyla olabildiğince ince eleyip sık dokuduk. Üniversite ders kitaplarının sıkıcı sayfalarında, sizlerin sorumluluğunu taşıyor olmanın verdiği mesleki sorumlulukla motivasyonumuzu sağladık. Kitabımızın akademik derinliğini pekiştirmek amacıyla son bölüme genişletilmiş “kronoloji” koyduk. “Kronoloji” bölümünün de alan hâkimiyetini tamamlayan bir unsur olarak 2019 yılında ÖSYM tarafından yapılan düzenlemelerle ÖABT Tarih dersi konularına “Osmanlı Türkçesi” ünitesi de dâhil edilmiştir. Kitabımızı bu duruma uygun olarak güncelledik. Gelen soruların sizleri çok yormayacak düzeyde olduğunu gördük. Bununla beraber tedbiren akademik derinliğı özellikle ÖABT Tarih Soru Bankası kitabımızda biraz daha derin tuttuk.

Öğretmen olma yolunda emin adımlarla yürüyen sizlerin yanında olmak ve eksiklerinizi tamamlamak amacıyla bu yayını hazırladık. Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi pegem@pegem.net adresini kullanarak ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...

Kitabın baskı tarihinden sonra gerçekleşen değışikliklere aşağıda yer alan kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

TÜRKİYE'DE İLK DEFA TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

Hibrit kitaplarda kullanıcılar;

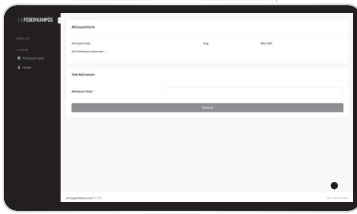
- 1 Kitabın dijital formatına erişim sağlayabilir.
- 2 Video derslere erişim sağlayabilir.
- 3 Konu sonu testlerini çözebilir.

Detaylı anlatım için
QR kodu okutunuz.

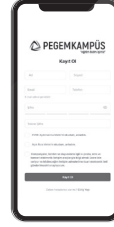
Yapay zekâ, bırakılan etkileşimler sonrasında kullanıcıların başarı durumlarını tespit ederek karşılıklarına bir analiz ekranı çıkarmaktadır.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden hibrit kitabınıza erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna arti.pegemkampus.com yazarak web sitemiz üzerinden etkileşimli ve yapay zekâ destekli hibrit kitaba erişim sağlayabilirsiniz.

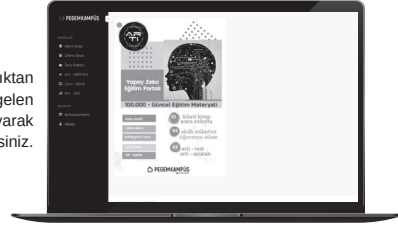

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan "Aktivasyonlarım" sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

2. Adım Aktivasyon

3. Adım Ürünlerim

Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra menüde aktif hâle gelen "Hibrit Kitap" sekmesine tıklayarak içeriklere ulaşabilirsiniz.

**Aktivasyon kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2024 tarihine kadar geçerlidir.
Hibrit kitaplara kasım ayı itibarıyla erişim sağlanacaktır.**

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Tarih Bilimi

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ.....	3
Tarih Biliminin Özellikleri.....	4
B. TARİH YAZICILIĞI.....	10
Tarih Yazım Türleri.....	10
Tarih Yazıcılığının Gelişimi.....	12
Türklerde Tarih Yazıcılığı.....	13
C. TARİHİN FAYDALANDIĞI BİLİM DALLARI.....	14
Çözümlü Test.....	17
Çözümler.....	20

2. Bölüm: Osmanlı Türkçesi

Osmanlı Türkçesi.....	22
Arşiv ve Kütüphanelerde Osmanlı Türkçesi.....	22
Osmanlı Türkçesi ile Yazılmış Çeşitli Eserler.....	23
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hattatlar.....	24
Hat Sanatı Yardımcı Malzemeleri.....	25
Osmanlı Türkçesi ve Tarihi Seyri.....	25
Osmanlı Türkçesi Alfabeti.....	25
Harflerin Birleşme Durumları.....	28
Osmanlı Türkçesinde Yardımcı İşaretler.....	29
Ünlülerin Yazılışı.....	30
Rakamlar ve Noktalama İşaretleri.....	31
Osmanlıca Türkçesinde Okutucu Harfler.....	32
Osmanlı Türkçesinde Sayılar ile Gün ve Ay Adları.....	41
Çözümlü Test.....	45
Çözümler.....	48

3. Bölüm: Uygarlığın Doğuşu ve İlk Uygarlıklar

A. TARİH ÖNCESİ DEVİRLER.....	50
Anadolu'nun Tarih Öncesi.....	52
B. TARİHİN ÇAĞLARA AYRILMASI.....	53
İlk Çağ'ın Genel Özellikleri (MÖ 3500-375).....	53
Orta Çağ'ın Genel Özellikleri (375-1453).....	54
Yeni Çağ'ın Genel Özellikleri (1453-1789).....	54
Yakın Çağ'ın Genel Özellikleri (1789-?).....	54
C. İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI.....	55
Anadolu'da Kurulan Medeniyetler.....	55
Mezopotamya Uygarlıkları.....	59
Doğu Akdeniz Uygarlığı.....	63
Ege Uygarlıkları.....	65
Çözümlü Test.....	75
Çözümler.....	77

4. Bölüm: İlk Türk Devletleri

A. TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI VE İLK TÜRK DEVLETLERİ.....	78
Türk Kelimesinin Anlamı.....	78
Ana Yurtta Kurulan İlk Kültürler.....	78
Türklerin İlk Ana Yurdu.....	79
Orta Asya Türk Göçlerinin Sebepleri ve Sonuçları.....	79
İskitler (Sakalar).....	80

B. İLK TÜRK DEVLETLERİ.....	81
Asya Hun Devleti.....	81
Avrupa Hun Devleti (375-469).....	83
Göktürkler (552-630).....	84
Kutluk Devleti (İkinci Göktürk Devleti) (680-745).....	86
Uygur Devleti (744-840).....	87
Hazarlar (630-1006).....	89
Kırgızlar (840-1207).....	90
Türgişler (634-766).....	90
C. DİĞER TÜRK DEVLETLERİ.....	90
Avarlar (560-805).....	90
Bulgarlar (635 - 665).....	90
Macarlar (896-1526).....	91
Kumanlar (Kıpçaklar).....	91
Peçenekler (860-1091).....	92
Oğuzlar (Uzlar).....	92
Akhunlar (Eftalit) (350-564).....	93
Sabarlar (Sabirler) (515-576).....	93
Tabgaçlar (386-556).....	93
Karluklar (665-1221).....	93
Başkirtler.....	93
Kimekler.....	93
D. İLK TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK.....	94
Devlet Yönetimi.....	94
Ordu (Sü).....	97
Sosyal Yaşam.....	98
Hukuk.....	99
Ekonomi.....	100
Din ve İnanış.....	100
Yazı, Dil ve Edebiyat.....	101
Sanat.....	104
Bilim.....	106
Spor.....	106
Çözümlü Test.....	107
Çözümler.....	109

5. Bölüm: İslam Tarihi

A. İSLAM TARİHİ VE UYGARLIĞI.....	110
İslamiyet Öncesi Dünyanın Genel Durumu.....	110
İslamiyet'in Doğuşu ve Yayılışı.....	112
Dört Halife Devri (632-664).....	116
Emevi Devleti (661-750).....	120
Endülüs Emevi Devleti (756-1031).....	123
Ben-i Ahmer Devleti.....	124
Abbasi Devleti (750-1250).....	124
Diğer Devletler.....	127
B. İSLAM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI.....	128
Devlet Yönetimi.....	128
Sosyal Hayat.....	128
İktisadi Hayat.....	129
Ordu Teşkilatı.....	129
Yazı, Dil ve Edebiyat.....	130
Eğitim ve Bilim Hayatı.....	130
Sanat.....	133
Çözümlü Test.....	134
Çözümler.....	136

6. Bölüm: Türk İslam Devletleri (X.-XIII. Yüzyıllar)

A. TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ	138
Talas Savaşı (751).....	138
B. İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ.....	139
İtil Bulgarları	139
Sacoğulları	139
Tolunoğulları (868-905).....	139
İhşidiler (Akşitler) (925-969).....	139
Karahanlılar (840-1212).....	140
Gazneliler (963-1187).....	142
Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157).....	144
C. DİĞER TÜRK – İSLAM DEVLETLERİ.....	151
Harzemşahlar	151
Eyyubiler.....	151
Memlükler	152
D. TÜRKİYE TARİHİ (I. - 13. YÜZYILLAR)	152
Anadolu'ya İlk Türk Akınları	152
Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri	153
Türkiye Selçuklu Devleti (1077-1308) (Anadolu Selçuklu Devleti).....	155
Uçlarda Hayat ve Beylikler	164
Anadolu Beylikleri'nin Genel Özellikleri.....	167
Türkiye'de Kurulan Diğer Devletler	168
E. TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK.....	169
Devlet Yönetimi	169
Hukuk Sistemi	173
Toprak Sistemi.....	173
Askerî Teşkilat	175
Ekonomi	176
Sosyal Hayat	178
Din ve İnanış.....	178
Dil, Edebiyat ve Yazı.....	179
Eğitim ve Bilim.....	180
Sanat.....	184
Mimari	185
Çözümlü Test	190
Çözümler	192

7. Bölüm: Türk Dünyası (XIII. - XIX. Yüzyıl)

TÜRK DÜNYASI (XIII. - XIX. YÜZYIL).....	194
Moğollar	194
Timur Devleti (1369-1507).....	196
Türkistan'daki Gelişmeler.....	197
Hindistan'da Türk Sultanlıkları ve Babürülüler.....	198
Hanlıklar Hakkında Genel Bilgiler.....	200
Çözümlü Test	201
Çözümler	203

8. Bölüm: Osmanlı Tarihi

A. BEYLİKTEKİ DEVLETE (1302-1453)	205
XIV. Yüzyıl Başlarında Yakın Doğu ve Avrupa.....	206
Anadolu	206
Memluklar (1250-1517)	206
İlhanlı Devleti (1256-1335).....	206
Balkanlar ve Avrupa.....	207
Altınorda Devleti (1227-1502)	207

Kayıların Anadolu'ya Gelişi ve Yerleşmesi.....	207
Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Gelişimini	
Sağlayan Nedenler.....	207
Osman Gazi Dönemi (1299-1326).....	208
Orhan Gazi Dönemi (1326-1362).....	209
I. Murat Dönemi (1362-1389).....	210
Yıldırım Bayezit Dönemi (1389-1402).....	212
Fetret Devri (1402-1413).....	214
Çelebi Mehmet Dönemi (1413-1421).....	215
II. Murat Dönemi (1421-1451).....	215
Çözümlü Test	218
Çözümler	220
B. DÜNYA GÜCÜ: OSMANLI DEVLETİ (1453-1595).....	222
Fatih Sultan Mehmet Dönemi (1451-1481).....	222
II. Bayezit Dönemi (1481-1512).....	227
Yavuz Sultan Selim Dönemi (1512-1520)	228
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi (1520-1566).....	230
II. Selim Dönemi (1566-1574).....	237
III. Murat Dönemi (1574-1595).....	237
Çözümlü Test	239
Çözümler	241
OSMANLI DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIK TARİHİ.....	243
Devlet Yönetimi	243
Osmanlılarda Ekonomik Hayat	260
Osmanlı Toplumunu	272
Osmanlı Devleti'nde Hukuk.....	276
Osmanlı Devleti'nde Eğitim.....	277
Osmanlı Devleti'nde Bilim.....	279
Osmanlı Devleti'nde Dil, Yazı ve Edebiyat	282
Osmanlı Devleti'nde Sanat	284
Osmanlı Devleti'nde Mimari	285
Çözümlü Test	289
Çözümler	291
C. ARAYIŞ YILLARI (XVII. YÜZYIL)	293
Arayış Yıllarında Osmanlı Devleti – Avusturya İlişkileri	293
XVII.yy.da Osmanlı Devleti – İran İlişkileri	294
XVII.yy.da Osmanlı Devleti - Lehistan İlişkileri.....	295
XVII.Yüzyılda Osmanlı Devleti-Venedik İlişkileri	295
Osmanlı - Malta İlişkileri.....	296
Osmanlı - Rusya İlişkileri.....	296
II. Viyana Kuşatması ve Kutsal İttifak Savaşı	296
İç İsyanlar.....	298
XVII. Yüzyıl İsyanlarının Özellikleri.....	300
Avrupa'nın Gelişimine Seyirci Kalan Osmanlı	300
XVII. Yüzyıl Islahat Hareketleri	301
Çözümlü Test	304
Çözümler	306
D. XVIII. YÜZYILDA DEĞİŞİM VE DİPLOMASİ.....	308
III. Ahmet Dönemi (1703-1730).....	308
I. Mahmut Dönemi (1730-1754)	310
III. Mustafa Dönemi (1757-1774)	311
I. Abdülhamit Dönemi (1774-1789).....	312
III. Selim Dönemi (1789-1807).....	313
XVIII.yy.da Osmanlı Devleti'nin Islahatları.....	315
Çözümlü Test	320
Çözümler	322

9. Bölüm: En Uzun Yüzyıl (1800-1922)

XIX. YÜZYIL SİYASİ TARİH.....	323
II. Mahmut Dönemi (1808-1839).....	324
Abdülmecit Dönemi (1839-1861).....	328
Abdülaziz Dönemi (1861-1876).....	331
V. Murat Dönemi (1876).....	333
II. Abdülhamit Dönemi (1876-1909).....	333
XIX. YÜZYILDA REFORM HAREKETLERİ.....	338
II. Mahmut Dönemi Yenilik Hareketleri.....	339
Sultan Abdülmecit Dönemi Yenilik Hareketleri.....	341
Sultan Abdülaziz Dönemi Yenilik Hareketleri.....	342
II. Abdülhamit Dönemi Yenilik Hareketleri.....	344
Osmanlı Devleti'nde Basın Yayın Hareketleri.....	347

Çözümlü Test.....350

Çözümler.....352

OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ.....	354
Sened-i İttifak.....	354
Tanzimat Fermanı.....	355
Islahat Fermanı.....	357
Kanunuesasi'nin ve I. Meşrutiyet'in İlanı.....	358
İstibdad (Mutlakiyet) Dönemi (1878-1908).....	360
II. Meşrutiyet'in İlan Edilmesi.....	361
1909 Anayasa Değişiklikleri.....	362
II. Meşrutiyet Dönemi'nde Siyasal Gruplar ve Partiler.....	363
Osmanlı Devleti'nde Çalışma Hayatı.....	365
Osmanlı Devleti'nde Darbeler.....	365

Çözümlü Test.....368

Çözümler.....370

10. Bölüm: XX. YY. Başlarında Osmanlı Devleti

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ'NDE DAĞILMAYI ÖNLEME ÇABALARI.....	372
I. Osmanlılık.....	372
2. İslamcılık.....	373
3. Türkçülük (Türancılık).....	373
4. Batıcılık.....	374
5. Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyetçilik.....	374
6. Sosyalizm.....	375
Dünyanın Genel Görünümü.....	375
31 Mart Vakası.....	376
Trablusgarp Savaşı (1911).....	377
Balkan Savaşları.....	378
I. Dünya Savaşı.....	382

Çözümlü Test.....394

Çözümler.....396

11. Bölüm: Millî Mücadele Dönemi

I - MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ.....	398
A. MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI.....	398
İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919).....	401
Kuvayimiliye Ruhü.....	402
B. CEMİYETLER.....	402
Millî Varlığa Yararlı Cemiyetler.....	403
Zararlı Cemiyetler.....	406
C. MİLLÎ MÜCADELENİN HAZIRLIK DÖNEMİ.....	408
Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkması (19 Mayıs 1919)....	408
Osmanlı Hükümeti'nin Millî Mücadele ve Mustafa Kemal'e Karşı Tutumu.....	417
D. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE BASIN HAYATI ...	425
Kurtuluş Savaşı'nın Mali ve Askerî Kaynakları.....	427
TBMM'ye ve Millî Mücadeleye Karşı Çıkan İsyamlar.....	428
E. SEVR ANTLAŞMASI (10 Ağustos 1920).....	432
Sevr Antlaşması'nın Özellikleri.....	434
Bilecik Görüşmeleri (5 Aralık 1920).....	434

Çözümlü Test.....435

Çözümler.....437

II - KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ.....	439
A. DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ.....	439
Doğu Cephesi.....	439
Güney Cephesi.....	440
B. BATI CEPHESİ.....	441
Düzenli Orduların Kurulması.....	442
Gediz Savaşı.....	443
I. İnönü Savaşı (10 Ocak 1921).....	443
II. İnönü Savaşı (23 Mart-1 Nisan 1921).....	447
Kütahya - Eskişehir Savaşları (10-24 Temmuz 1921)....	448
Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921).....	449
Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı (26 Ağustos-9 Eylül 1922).....	452
C. MİLLÎ MÜCADELENİN SANAT VE EDEBİYATA YANSIMALARI.....	455

Çözümlü Test.....456

Çözümler.....458

12. Bölüm: Atatürk Dönemi

I - TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	460
LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI.....	460
Saltanatın Kaldırılması.....	460
Lozan Barış Konferansı'na Katılan Devletler.....	461
Lozan'a Katılacak Türk Delegeleri.....	461
Lozan'da Görüşülen Konular.....	462
Lozan Konferansı'nda Karşılaşılan Güçlükler.....	462
Lozan Antlaşması'nın Önemli Özellikleri.....	465
II - ATATÜRK DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI.....	466
A. 1923-1932 YILLARI ARASINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI ..	466
Türk - Yunan İlişkileri Nüfus Mübadelesi.....	466
Fener Rum Patrikhanesi Sorunu.....	467

Türkiye - İngiltere İlişkileri Musul Sorunu (Irak Sınırı).....	467
Türk - Fransız İlişkileri.....	468
Türkiye - İtalya İlişkileri.....	470
Türk - Sovyet İlişkileri.....	470
B. 1932-1938 YILLARI ARASINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI ..	470
Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Üye Olması (1932) ..	471
Türkiye ve Balkan Antantı (9 Şubat 1934) ..	471
Türkiye ve Akdeniz Paktı (Ocak 1936) ..	472
Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936) ..	472
Sadabat Paktı ve Türkiye (8 Temmuz 1937) ..	473
Nyon Konferansı ve Türkiye.....	474
Hatay'ın Ana Vatan'a Katılması (Sancak Sorunu) ..	474
Çözümlü Test	476
Çözümler	478
III - ATATÜRK DÖNEMİ İÇ OLAYLAR.....	480
A. II.TBMM'NİN AÇILMASI (11 Ağustos 1923).....	480
B. ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923)	480
C. CUMHURİYET'İN İLAN EDİLMESİ (29 Ekim 1923)....	480
D. 1924 ANAYASASI'NIN KABUL EDİLMESİ	
(20 Nisan 1924).....	483
E. HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924)	484
F. ŞERİYE VE EVKAF VEKALETİNİN KALDIRILMASI	485
G. ORDUNUN SİYASETEN AYRILMASI	485
H. TEVHİDİ TEDİRİSAT KANUNU'NUN KABUL EDİLMESİ ..	486
I. ATATÜRK DÖNEMİNDE SİYASİ PARTİLER VE ÇOK	
PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ ÇABALARI	486
Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923).....	487
Terakkiverver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924) ...	488
Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930)	491
İ. MUSTAFA KEMAL'İN HAYATI.....	495
Çözümlü Test	499
Çözümler	501
IV - ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI	503
A. İNKILAP KELİMESİNİN ANLAMI VE ÖZELLİKLERİ....	503
B. HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	503
Medeni Kanun'un Kabul Edilmesi (17 Şubat 1926).....	504
C. EĞİTİM ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	505
Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabul Edilmesi	
(3 Mart 1924).....	506
Medreselerin Kapatılması (11 Mart 1924).....	507
Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar Hakkında	
Yapılan Düzenlemeler	508
Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun'un Kabul Edilmesi	
(2 Mart 1926).....	508
Yeni Türk Harflerinin Kabul Edilmesi (1 Kasım 1928)..	509
Millet Mekteplerinin Açılması (24 Kasım 1928).....	510
Atatürk Dönemi Tarih Anlayışı ve Türk Tarih	
Kurumunun Kurulması	510
Atatürk Dönemi "Dil" Çalışmaları ve Türk Dil	
Kurumunun Açılması (1932)	511
Üniversite Reformu (1933).....	512
Halk Eğitimi Alanındaki Faaliyetler	512
D. KÜLTÜR VE SANAT ALANINDA GELİŞMELER	512
E. SOSYAL YAPIDA ve SAĞLIK ALANINDA	
YAPILAN İNKILAPLAR	514
Şapka İnkılabı'nın Yapılması (25 Kasım 1925)	514
Kılık, Kıyafet İnkılabı (3 Aralık 1934)	515
Tekke, Zaviye, Türbelerin Kapatılması Hakkında	
Kanun'un Kabulü (30 Kasım 1925)	515
Miladi Takvim ve Uluslararası Saat Uygulamasının	
Kabulü, Ölçü ve Hafta Sonu Tatilinin Değiştirilmesi	516
Soyadı Kanunu'nun Kabulü (21 Haziran 1934).....	517
Unvan ve Lakapların Kullanılmasının Yasaklanması	
(26 Kasım 1934).....	517
Türk Kadınına Verilen Haklar	517
Sağlık ve Sosyal Yardım Alanında İnkılaplar	518
F. EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	518
İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat 1923).....	519
Tarım Alanında Gelişmeler.....	519
Aşar Vergisinin Kaldırılması	520
G. TİCARET ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	521
Kabotaj Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1 Temmuz 1926) ..	521
Gümrük Koruma Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1929) ..	521
H. SANAYİ ALANINDAKİ GELİŞMELER	522
Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun Kabul Edilmesi	522
Devletçi Ekonomi Modelinin Kabulü.....	522
Beş Yıllık Sanayi Planlarının Hazırlanması	523
I. MADENCİLİK ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	523
İ. ULAŞIM ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	523
J. BANKACILIK ALANINDAKİ GELİŞMELER	524
İş Bankası (26 Ağustos 1924)	524
Sanayi ve Maadin Bankası (19 Nisan 1925)	524
Emlak ve Eytam Bankası (22 Mayıs 1926)	525
Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (11 Haziran 1930) ..	525
Sümerbank (1933)	525
1929 Dünya Ekonomi Bunalımı'nın Türkiye Ekonomisi	
Üzerine Etkileri.....	525
Ekonomi Alanındaki Diğer Gelişmeler	526
V - ATATÜRK İLKELERİ	527
ATATÜRKÇÜLÜK.....	527
CUMHURİYETÇİLİK İLKESİ	527
MİLLİYETÇİLİK İLKESİ.....	528
LAİKLİK İLKESİ.....	530
HALKÇILIK İLKESİ	530
DEVLETÇİLİK İLKESİ	531
İNKILAPÇILIK İLKESİ.....	532
VI - ATATÜRK İLKELERİ VE ANAHTAR KELİMELER.....	533
İNKILAPLAR VE İKİLİKLERİN KALDIRILMASI	535
VII - ATATÜRK'E GÖRE MİLLÎ GÜÇ UNSURLARI.....	535
Çözümlü Test	537
Çözümler	540

13. Bölüm: Orta Çağ'dan 20. Yüzyıl'a Dünya Tarihi

A. ORTA ÇAĞ TARİHİ	542
Feodalite Sistemi	542
Orta Çağ Avrupasında Sosyal Sınıflar	542
Orta Çağ'da Kilise ve Siyaset İlişkisi	543
Orta Çağ Siyasi Tarihi	544
Coğrafi Keşifler	546
Yeni Çağ Avrupası'nın Küresel Güçleri	549
Rönesans Hareketleri (Yeniden Doğuş)	549
Avrupa'da Reform Hareketleri	552
XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Avrupa	555
B. YAKIN ÇAĞ'DA AVRUPA	566
Fransız İhtilali (1789)	566
Avrupa Dışı Dünya: Batı Karşısı İlk Hareketler	575
Sanayi İnkılabı	577
Çözümlü Test	583
Çözümler	585

14. Bölüm: Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA	587
A. I. DÜNYA SAVAŞI	587
Paris Barış Konferansı	587
I. Dünya Savaşı Sonrasında Yapılan Barış Antlaşmaları	588
B. SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB), ORTA ASYA'DAKİ TÜRK DEVLET VE TOPLULUKLARI	588
Çarlık Rusyası'nın Yıkılışı ve Bolşevik İhtilali	588
Rusya'nın Orta Asya'yı İstilasası	590
SSCB Yönetimindeki Türk Topuluğunun Durumu	590
Basmacı Hareketi	591
C. ORTA DOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI	591
İngiltere ve Orta Doğu	593
Fransa ve Orta Doğu	593
D. UZAK DOĞUDA YENİ GÜÇ: JAPONYA	593
E. 1929 DÜNYA EKONOMİ KRİZİ	594
Ekonomik Kriz Öncesi Dünya	594
Ekonomik Krizin Ortaya Çıkışı (Kara Perşembe)	594
İki Savaş Arası Dönemde Avrupa	595
Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat	597
İki Savaş Arası Dönemde Dünya	599
Atatürk Dönemi Dış Politika	600
F. II. DÜNYA SAVAŞI	601
Savaş Öncesinde Gelişmeler	601
Avrupa'da Savaş	605
Kuzey Afrika'da Savaş	607

Asya ve Pasifik'te Savaş	607
Barışa Doğru	608
Savaşın Etkileri	613
Savaş Yıllarında Türkiye	615
G. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ	620
Doğu Bloku'nun Kuruluşu	620
Batı Bloku'nun Kurulması	624
Paylaşılmayan Orta Doğu	626
Uzak Doğu'da Gelişmeler	628
Asya ve Afrika'nın Kurtuluşu	629
Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye	631
Türkiye'de Hayat	632
Soğuk Savaş Dönemi'nde Dünya	636
H. YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI	637
Uluslararası İlişkilerde Değişim Süreci	637
Yumuşama Dönemi Politikaları	638
Yumuşama Dönemi Çatışmaları ve Anlaşmazlıkları	639
Barış İçinde Bir Arada Yaşama	641
Arap İsrail Savaşları	643
Uluslararası Politikada Petrolün Yeri	646
Irak - İran Savaşları (1980-1988)	647
Yumuşama Dönemi Dünya	648
Türk Dış Politikası	650
Yumuşama Dönemi'nde Türkiye'nin ABD ve SSCB İle Olan İlişkileri	652
Türkiye'de Bunalımlı Yıllar (1960-1983)	654
Türkiye Cumhuriyeti'nde Darbeler ve ABD	656
I. KÜRESELLEŞEN DÜNYA	658
SSCB'de Politika Değişiklikleri ve Nedenleri	658
Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsız Olması	660
Doğu Bloku'ndan Sonra Avrupa'da Yeni Arayışlar	663
NATO'nun Avrupa'da Genişlemesi	664
Avrupa Birliği ve Dünya	664
Yeni Oluşum Sürecinde Balkanlar	666
Orta Doğu, Afganistan ve Arap Baharı	668
Değişen Dünya ve Türk Dış Politikasının Genel Özellikleri	671
İ. DÜNYADAKİ GELİŞMELER	675
Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Etkileri	675
Küreselleşme ve Etkileri	676
1980 Sonrası Türkiye	676

Çözümlü Test **684****Çözümler** **686****KRONOLOJİ** **688****KAYNAKÇA** **729**

Alan Eğitimi

I - TARİH İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE TARİH ANLAYIŞLARI.....	733
A. TARİH NEDİR?.....	733
B. TARİHİN FAYDALANDIĞI BİLİMLER.....	736
C. ROMANTİK TARİH ANLAYIŞI.....	737
D. POZİTİVİST TARİH ANLAYIŞI.....	737
E. ALMAN TARİHSELÇİLİĞİ.....	738
F. MATERYALİST TARİH ANLAYIŞI.....	738
Çözümlü Test.....	739
Çözümler.....	741
II - TARİH EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AMAÇLARI.....	742
A. DÜNYADA TARİH EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	742
B. TÜRKİYE'DE TARİH EĞİTİMİ.....	745
C. TARİH ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI.....	757
Çözümlü Test.....	761
Çözümler.....	763
III - ÖĞRENME KURAMLARININ TARİH ÖĞRETİMİNE YANSIMALARI VE LİSE TARİH PROGRAMLARI.....	764
A. DAVRANIŞÇI ÖĞRENME KURAMLARININ TARİH ÖĞRETİMİNE YANSIMALARI.....	764
B. BİLİŞSEL ÖĞRENME KURAMLARININ TARİH EĞİTİMİNE YANSIMALARI.....	764
C. YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI VE TARİH ÖĞRETİMİNE YANSIMALARI.....	767
D. LİSE TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	769
E. TARİH DERSİ (9. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI.....	773
F. TARİH DERSİ (10. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI.....	773
G. TARİH DERSİ (11. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI.....	773
H. TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI.....	774
I. ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI.....	775
2018 Yılında Yayımlanan Tarih Dersi Öğretim Programlarında Değer Eğitimi.....	775
Çözümlü Test.....	777
Çözümler.....	779
IV - YETKİNLİKLER.....	780
A. TARİHSEL DÜŞÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ.....	781
B. KRONOLOJİK DÜŞÜNME.....	782
C. DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA.....	784
D. TARİHSEL KAVRAMA BECERİSİ.....	785
E. TARİHSEL ANALİZ VE YORUM BECERİSİ.....	786
F. TARİHSEL SORUN ANALİZİ VE KARAR VERME BECERİSİ.....	787
G. TARİHSEL SORGULAMAYA DAYALI ARAŞTIRMA BECERİSİ.....	788
H. TARİHSEL EMPATİ.....	789
1. Düzey: Aptal Geçmiş.....	789
2. Düzey: Kişi Genellemeler.....	789
3. Düzey: Günlük Empati.....	789
4. Düzey: Sınırlı Tarihsel Empati.....	789
5. Düzey: Bağlama Uygun Tarihsel Empati.....	790
I. NEDEN-SONUÇ İLİŞKİSİ KURMA.....	790
İ. TARİHSEL ÖNEM.....	791
TARİH EĞİTİMİNDE ÇOK PERSPEKTİFLİK.....	791
TARİHSEL MEKAN ALGILAMA BECERİSİ.....	792
Çözümlü Test.....	795
Çözümler.....	797
V - TARİH ÖĞRETİMİNDE KAYNAK MATERYALLERİN KULLANIMI.....	798
A. TARİH ÖĞRETİMİNDE GÖRSEL KAYNAKLARDAN YARARLANMA.....	798
B. TARİH ÖĞRETİMİNDE YAZILI KAYNAKLARDAN YARARLANMA.....	804
C. TARİH ÖĞRETİMİNDE EDEBÎ ÜRÜNLERDEN YARARLANMA.....	807
D. TARİH ÖĞRETİMİNDE TARİHİ MEKÂNLARDAN VE MÜZELİK MATERYALLERDEN YARARLANMA.....	810
Çözümlü Test.....	816
Çözümler.....	819
VI - TARİH ÖĞRETİMİNDE DEĞERLER, ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ VE ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ.....	821
A. TARİH ÖĞRETİMİ İLE ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILACAK DEĞERLER, VATANDAŞLIK VE KİMLİK.....	821
B. TARİH ÖĞRETİMİNDE YARARLANILAN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ.....	824
C. TARİH ÖĞRETMENLERİNİN YETERLİLİKLERİ.....	829
Çözümlü Test.....	832
Çözümler.....	836
VII - TARİH ÖĞRETİMİNDE ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ ..	839
A. OKUL DIŞI TARİH ÖĞRETİMİ.....	839
B. SÖZLÜ TARİH YÖNTEMİ.....	840
C. YEREL TARİH YÖNTEMİ.....	841
D. PROJE TABANLI TARİH ÖĞRETİM YÖNTEMİ.....	843
E. KANIT TEMELLİ TARİH ÖĞRETİMİ.....	845
F. TARİHSEL CANLANDIRMA/Drama YÖNTEMİ.....	849
VIII - TARİH DERSLERİNDE KAVRAMLAR VE ÖĞRETİMİ.....	853
TARİH ÖĞRETİMİNDE KAVRAMLARIN KULLANIMI.....	854
Çözümlü Test.....	860
Çözümler.....	864
Belirli Gün ve Haftalar.....	866
KAYNAKÇA.....	867

ALAN BİLGİSİ

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ

Tarih kelimesi, Arapça "verreha" fiilinden türemiştir: "Kamer, ay, zaman" anlamındadır. "Ay"ın tarihi demektir. Tarihi olayın gerçekleşme anını belirlemek, hikâye etmek, nakletmek anlamlarında da kullanılır. Kelimenin Batı dillerindeki karşılığı Grekçe "İstoria, İstorien" sözcüğüne dayanır. Tarih, insanların geçmişte yaşadıkları olayları ve gelişmeleri "yer" ve "zaman" göstererek "sebe" ve "sonuç" ilişkilerini araştırıp inceleyen bilim dalına denir.

Tarihin tanımı, zaman içerisinde bilim insanları tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Bilim insanlarının tarihin tanımına ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir:

Tarihin Tanımı Hakkında Bilim İnsanlarının Görüşleri

Leopold Von Ranke	Akademik tarihçiliğin kurucusu olarak kabul edilir. Tarih araştırmalarını ana kaynaklara dayalı olarak yürütmüş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsama dışı tutmuştur. Ranke: "Gerçeğin ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkacağına inanmış belge yoksa tarih de yoktur." demiştir. Tarih araştırmalarındaki "özel konuları", dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir. Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolüne temel oluşturmuştur.
Herodot	Tarihi, "İnsanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgiler" şeklinde tanımlamıştır.
E.H.Carr	Tarihçi ile olaylar arasında devamlı bir etkileşim ameliyesi, geçmişle günümüz arasında bitmeyen bir diyalog.
Marc Bloch	Zaman içinde insanların ilmi. Bir müşahade ilmi. Feodal Toplum, <i>Tarihin Savunusu ya da Tarihçilik Mesleği</i> adlı eserleriyle ünlüdür.
Fernand Braudel	Bütün tarihlerin toplamı, geçmiş ve gelecekteki mesleki kabiliyet ve bakış açılarının bir araya gelmesi. Tarihi parçalara, zaman dilimlerine ayırmadan bir bütün olarak ele almayı önerir.
İbni Haldun	İslam tarihçisi ve sosyoloğudur. "Geçmişler geleceğe, suyun suya benzemesinden daha çok benzer." sözü ile geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymuştur. Tarihin, gerçeği araştırarak ve olayların sebeplerini ortaya koyacağını ifade eder. Tarihin sadece rivayetlerden ibaret olamayacağını olay-olgu zincirinin bulunduğunu ifade etmiştir. Devlet yaşantısının, insan yaşantısı ile benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir.
Turner	Geçmişten bize uzanan, günümüzde ortaya çıkan tenkitçi ve yorumcu bir anlayışla incelenen kalıntılar.

John Tosh

"*Tarihin Peşinde*" adlı eserinde tarihin görevini "İnceleyeceği çağın insanının kimliğine bürünüp dünyayı onun gözünden görerek ve mümkün olduğu kadar onun standartlarıyla değerlendiren o insanın neyi, niçin yaptığını bulmaktır." şeklinde tanımlamıştır.

Robin G. Collingwood

Bilimin, yaratıcı çalışmaya dayandığını: Tarihin ise tarihinin zihninde oluştuğunu savunur. Tarihçi, olguların ne anlatmak istediğini keşfederek yorumlar. Tarihinin bilgisinin geçmişi zihninde yeniden canlandırmasıyla ortaya çıkacağını savunur. Tarihçi, tarihi olayların arkasında yatan düşünceleri anlamalıdır.

Ahmet Cevdet Paşa

"Tarih" kelimesini "Bir olayın tarihini bilmek değil, olayları değerlendirmek ve ders almaktır." şeklinde tanımlamıştır.

Halil İnalıcık

Gerçek bir tarihe ulaşmak için kaynaklara giderek kaynakların tenkit edilmesi gerekliliğini savunmuştur.

Zeki Velidi Togan

Çağdaş hayatın, geçmiş hayatın bir tekmül olarak anlatılması.

Ernest Bernheim

Tarih, insanın evrimlerinin ve bunların yaptıklarının anlatılmasıdır.

Leon Halkin

"*Tarih Tenkidinin Unsurları*" adlı eserinde "Geçmiş biz ancak başkasının aracılığı sayesinde tanımaktayız." sözlerini söylemiştir. Tarihin bilinmesini geleceği düşünmek için zorunluluk olarak görmüştür.

Mübahat Küçüköğlü

Tarih, insanlarda ahlakın ve manevi değerlerin gelişmesini sağlar.

Ömer Hayyam

"Tarihi, kainatın vicdanıdır." sözüyle tarihin biliminin, yaşanan gelişmeleri adalet ve tarafsızlık ekseninde gelecek nesillere aktarmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.

Voltaire

Tarih, milletlerin tarlası olarak görmüş ve her toplumun, ne ekmişse gelecekte onu biçeceğini ifade etmiştir. Tarihi, bir nesilden diğer nesile aktarılan hikâyeler şeklinde tanımlamıştır. Voltaire, "Tarih felsefesi"ni ilk kez bir çalışma alanının adı olarak kullanmıştır.

Karl Marx

Tarihi, "Büyük adamların değil, toplumsal sınıfların arasındaki savaşın anlatımı" şeklinde tanımlamıştır.

J.J. Rousseau

Tarihi; okuyana, kendi gözünün görme derecesine göre, yol gösteren bir kılavuz olarak tanımlamıştır.

Anthony Smith

"Hafıza yoksa kimlik yoktur; kimlik yoksa ulus yoktur." sözüyle tarihin insan hafızası gibi bir işlev üstlendiğini ifade etmiştir. Tarihin, toplumun uluslaşma sürecini sağladığı toplumda birlik ve beraberlik ruhunu geliştirdiğini ifade eder. Hafızası olmayan bir insan nasıl yaşamını şekillendiremez, sürdüremez ise tarihini bilmeyen bir toplum da hayatını devam ettirmekte zorlanır.

Will Durant

Tarih, "geçmişte olan hadiseler hakkındaki belgelerin verileri" şeklinde tanımlamıştır.

Montesquieu

Tarihi "Zamanların ışığı, olayların hazinesi, gerçeklerin tanığı, iyi nasihatlerin ve tedbirin kaynağı, davranışın ve adaletin kaidesi" şeklinde tanımlamıştır.

ÖABT Çıkış Soru

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ranke B) Herder C) Fichte
D) Schiller E) Michelet

Çözüm:

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi Ranke'dir. Ranke:

- Tarih araştırmalarının ana kaynaklara dayalı olarak yürütülmesini savunmuş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsam dışı tutmuştur.
- Tarih araştırmalarındaki "özel konuları", dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir.
- Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolünün temelini oluşturmuştur.

Cevap A**Annales Okulu**

Fransa'da iki büyük savaş arası dönemde, 1920-1933 yıllarında ortaya çıkan tarih anlayışıdır. Annales Ekolü, tarihin olduğu gibi yeniden inşasına yönelik gelen eleştiriler üzerine ortaya çıkmıştır. İsmi Fransız dergisi "Annales d'histoire économique et sociale"den almıştır. Önemli temsilcileri arasında: Lucien Febvre, Fernand Braudel, Marc Bloch, Georges Duby, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie bulunur. Annales ekolünün önemli fikirleri şunlardır: İlk olarak, olaylardan oluşan geleneksel tarihçilik anlayışının yerini, sorun odaklı bir tarih anlayışı alır. İkinci olarak, siyasete odaklanan bir tarih anlayışı yerine, insan faaliyetlerinin tamamına eğilen bir tarih anlayışı hâkim olur. Üçüncü olarak, diğer disiplinlerle etkileşim haline geçip, birinci ve ikinci fikirleri gerçekleştirmeye çaba gösterir. Annales Okulu'nun Türkiye'deki başlıca temsilcileri arasında: Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık, Mustafa Akdağ, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Bahaeddin Ögel, Osman Turan, Mehmet Altay Köymen, İbrahim Kafesoğlu bulunur.

Akademik Bakış

Tarih Biliminin Özellikleri

- ✓ İnsanlığın **ortak mirası** olup ana konusu insanlığın geçmiştir.
- ✓ İnsanlığın **hafızası** olup geçmiş ve gelecek arasında bir köprüdür.
- ✓ Tarihte **gözlem** ve **deney** yoktur. Bu yönüyle pozitif bilimlerden ayrılır.
- ✓ **Tekrarlanamaz.** Geçmişte yaşanan olaylardan ders çıkartılması gereklidir.
- ✓ Tarihin laboratuvarı **arşivlerdir.** Tarihin **belgelere** dayalı, tarafsız olarak aktarılması tarihe olan güveni artırır. Tarih şahitliklere dayalı olarak yazılır. Tarihin şahitleri vesikalardır. Vesikalar, araştırılmalı, kontrol edilmeli ve de yazılmalıdır.
- ✓ Tarihte yeni belgeler ortaya çıktıkça bilgiler de değişir. Örneğin, ilk Türk parasının Türgişler tarafından kullanıldığı bilgisi değişmiştir. Yeni araştırmalarda Göktürkler Dönemi'ne ait paralar ortaya çıkmıştır.
- ✓ Tarihi olaylar arasında **sebeplere – sonuç** ilişkisi vardır.
- ✓ Tarihsel empati ile insanların geçmiş yaşamları, değerleri ve hisleri anlaşılabilir.
- ✓ **Yer – zaman ilişkisi** gözetilmelidir. Olayın geçtiği dönemin koşullarını ve zamanı bilmek olayın daha iyi değerlendirilmesini sağlar. Olayın geçtiği zamanın bilinmesi, olaylar arasında sebep sonuç ilişkisinin de kurulmasını sağlar.
- ✓ Anakronizm, "tarihlendirmede yanlılgı içerisinde bulunma" anlamına gelir. Anakronizm, tarihçilerin tarihî olguları açıklarken yaşadıkları dönemin değer yargılarını kullanmalarıdır.
- ✓ Tarihi olaylara **tarafsız** (objektif, nesnel) bir gözle yaklaşılmalıdır. Subjektif (tarafı, öznel) olunmamalıdır.
- ✓ Bir olayın tarihi kayıt altına alınması için üzerinden belirli bir sürenin geçmesi beklenmelidir. Bu durumun sebebi olay hakkındaki tüm belgelerin ortaya çıkmasını sağlamak ve tarih yazarının üzerinde iktidar baskısının oluşmasını engellemektir.
- ✓ Tarihçi geçmişte yaşanan olay ve olguları araştırır, nakleder ve de yorumlar. Tarihçi geçmişin aynası değil, aynayı tutan kişidir.
- ✓ Tarihin konusu insandır. İnsanların siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. faaliyetleri tarihin konusu içindir; deprem, tufan, salgın hastalıklar, kuraklık vb. gelişmelerin insan yaşantısı üzerindeki etkileri de tarihin konusu kapsamındadır.
- ✓ Dinamik ve evrenseldir.

ÖABT Çıkış Soru

Tarih metodolojisi üzerine yazı yazan bir araştırmacı "Tarihçi, incelediği çağdaki insanın kimliğine bürünmelidir." şeklinde bir ifadede bulunmuştur.

Bu ifadeyle aşağıdakilerden hangisi vurgulanmak istenmiştir?

- A) Tarihsel gelişmeler arasında neden-sonuç ilişkisi olduğu
- B) Tarihî olayları kavrarken dönemin şartlarının gözetilmesi gerektiği
- C) Tarihî gelişmelere objektif yaklaşılması gerekliliği
- D) Tarihte yer ve zamanın en önemli unsur olduğu
- E) Tarihte birincil kaynakların önemli olduğu

Çözüm:

İnsanların yaşadığı zamana ve mekana göre değer yargılarında değişimler meydana gelir. Geçmiş çağlarda yaşanan bir gelişmenin bugünün değer yargıları ile incelenmesi hâlinde, olayın ortaya çıkma gerekçeleri ve sonuçları tam olarak ortaya koyulamaz. "Tarihçi incelediği çağdaki insanın kimliğine bürünerek" empati yeteneğini geliştirir ve olayı dönemin koşullarına uygun olarak değerlendirir. Böylelikle geçmişte yaşanan bir olayı günümüzde aktarırken daha tarafsız bir değerlendirme yapmış olur.

Cevap B

Olay (Vaka): Hayat içerisinde tek tek meydana gelen değişimlere verilen isimdir.

Olgu (Vakıa): Aynı türden olayların ortak sonucu olarak ortaya çıkan gelişmelerdir.

- ✓ Olgular, olaya göre daha soyut ve geneldir.
- ✓ Olgular belli bir yer ve zaman içinde gerçekleşmez.
- ✓ Olgular, genellik ve süreklilik gösterir.
- ✓ Olgular, olayların neticesinde ortaya çıkar.

Örnek

Malazgirt Savaşı ve Miryokefalon Savaşı "olay" iken Anadolu'nun Türkleşmesi "olgu"dur.

Olay	Olgu
- Yer ve zaman vardır.	- Yer ve zaman yoktur.
- Somut ve özeldir.	- Soyut ve geneldir.
- Anlık değişim vardır.	- Süreklilik vardır.
- Kısa sürelidir.	- Uzun sürelidir.
- Kendine has özellikleri vardır.	- Olayların neticesinde ortaya çıkar.

1. Tarih Biliminin Yöntemi

Sosyal bilimler de diğer pozitif bilimler gibi araştırma yöntemlerine sahiptir. Ancak tarih biliminde, pozitif bilimlerden farklı olarak "kanun" yoktur, tekrarlanamaz, deney ve gözlem bulunmaz. Tarih yazım aşamasına gelmeden önce araştırmacının yapması gereken bazı işlemler vardır. Bu işlem basamakları şunlardır:

Tarih yazımında, öncelikle konu saptanır. Konu saptanmasından sonra konu hakkında kaynak taraması yapılır. Türkiye'de, kütüphanelerde yaygın olarak "Dewey Onlu Sınıflama Sistemi"yle kitap tasnifi yapılmıştır. John Dewey, "Tarih" alanında kod olarak 900-999 sayı aralığını kullanırken "Yakın Doğu ve Türk Tarihi" için kod numarası olarak 956'yı kullanmıştır.

a) Tarama:

Araştırma konusuyla ilgili kaynakların toplanması aşamasıdır. Olayın geçtiği döneme ait ve olayla ilgili her türlü bulgu, **Birinci Elden Kaynak**'tır (Ana Kaynak). Ferman, emirname, anlaşma metni, olay anısına dikilen taş yapıt vb. belge ve bulgular "Birinci Elden Kaynak" değeri taşır. Olayın geçtiği dönemle doğrudan ilgili olmayan veriler ve

araştırma eserleri ise **İkinci Elden Kaynak**'tır. Hikâye, efsane, mitos, destan, menkıbe gibi sözlü eserlerde ikinci el kaynak değeri taşır.

Kaynaklar, türüne göre de kendi içinde sınıflandırılır.

Yazılı Kaynaklar: Para, mühür, ferman, berat, hüküm, muahedename, kanunname, nizamname, adaletname, takvim, yıllık, seyahatname vekayiname (kronikler), biyografi, otobiyografi, gazete, kitap, kitabe, tablet, şecereler, anallar, noter belgeleri, nüfus cüzdanı, arşiv, tapu, sicil kayıtları.

- *Vekayinamelerin en eski örneği Kayseri piskoposu Eusebios'ca 323'te yazılmıştır.*
- *Transkript: Bir metni yazıldığı alfabeden başka bir alfabeyle çevirme işidir. Eksik harflerin yerine özel işaretler kullanılır. Transliterasyon da denilen yazım çevrimi "tercüme" değildir. Zira dil değil, alfabe çevrilir.*
- *Tarihin ilk süreli yayınları Roma'da bilgilendirme amaçlı yazılan "Acta Diurna" veya "Acta Publica" adlı duvar gazeteleridir.*
- *Salnameler (Yıllıklar), devlet kurumları ve görevlileri hakkında bilgiler verir.*

DİKKAT

Sözlü Kaynaklar: Menkıbe (aziz, evliya, şeyh gibi din büyüklerine ait kerametleri anlatır eser), destan, mani, efsane, (mytoslar-çok tanrılı din dönemi efsaneleri), fıkra, hikâye (kaynağını gerçek hayattan alan tarihi söylence), tarihi şiir, atasözü. Geçmiş dönemlerden dilden dile aktararak günümüze gelen "Sözlü kaynaklar" ana kaynak değeri taşımaz.

Kalıntılar: Kazılar sonrasında elde edilen her türlü arkeolojik buluntular; lahit, balbal, çanak, madalya, hududtaşları arma, mühür, dolmen, menhir.

Çizili, Sesli, Görüntülü Kaynaklar: Fotoğraf, mağara resimleri, harita, bant ses kayıtları, video, CD, DVD görüntüleri.

- *Tarih araştırmalarında bulunan önemli kütüphane malzemeleri şunlardır: Şecereler, takvimler ve yıllıklar, vekayinameler, biyografiler (Tercüme-i hâl), otobiyografiler, hatıralar, seyahatnameler, süreli yayınlar.*
- *Tarih araştırmalarında bulunan önemli müzeli malzemeler şunlardır: Abide, heykel, zafer takıları, lahid, mezar taşları, hudud taşları, madalyalar, para, arma, mühür.*

Akademik Bakış

ÖABT Çıkmış Soru

Tarihi bir olayın geçtiği döneme ait olay hakkındaki her türlü belge ve bulgular "Birinci Elden Kaynak" değeri taşır.

Bu bilgiye dayanarak aşağıdakilerden hangisinin I. Elden Kaynak değeri taşıdığı söylenemez?

- Kitabe
- Ders kitapları
- İstiklâl Madalyası
- Anlaşma metni
- Gülhane-i Hattı-ı Hümayunu

Çözüm

Ders kitapları, bir olayın geçtiği döneme ait belge ve bulgu değeri taşımaz. Bu sebeple I. Elden Kaynak değildir.

Cevap B

b) Tasnif (Sınıflandırma):

Belge ve kaynak eserler zaman ya da konu alanlarına uygun olarak kendi içerisinde sınıflandırılır. Bu safhada eserin yazım planı yapılır.

c) Tahlil (Çözümleme):

Toplanan verilerin kaynak değeri açısından yeterliliği incelenir. Verilerin tarafsızlığı, güvenilirliği ele alınarak yazıma hazır hâle getirilir. Kaynak yetersizliği tespit edilir ise eksiklikler giderilir.

d) Tenkit (Eleştiri):

Yapılan kaynak incelemesinden sonra kitaplarda, konu hakkında farklı görüş ve önerilerinin bulunduğu görülebilir. Bu farklılıklar tarih yazımında doğru bilgiye ulaşmasını zorlaştırır. Doğru bilgiye ulaşmak için toplanan kaynaklar eleştirel süzgeçten geçirilir.

Dış tenkit safhasında bir eserin adı ve yazarı, eserin yazılış tarihi ve eserin yazıldığı yer belirlenir. Eserin yazıldığı tarih, genelde yazma eserlerin sonunda "ferağ kaydı"nda (kolofon) bulunur.

El yazması eserler, müstensihler tarafından çoğaltılır. Eserin, en güvenilir olanı yazar tarafından kaleme alınmıştır. Orijinalin bulunamaması hâlinde ona en yakın olanına ulaşmak gerekir. Ana nüshaya en yakın çoğaltma metni bulmak için "tenkitli metin" uygulaması gerçekleştirilir, karşılaştırmalar yapılır. Tenkitli metin "dış tenkit" Dış Tenkid safhasında gerçekleştirilen "Diplomatik Tenkid" ile belgelerin orijinalliği belirlenir. Belgeler, diplomatik tenkide tabi tutulur. Belgelerin gerçekliği, tarihi ve çıktığı yer belirlenir.

ÖABT Çıkmış Soru

Michael Stanford *Tarih İncelenmesi İçin Bir Kılavuz* adlı eserinde, tarih anlatısının delillere dayanması gerektiğini ancak bu delillerin; yalan, çarpıtılmış veya yanlış anlaşılabilir olabileceğini belirterek "Sümer kralları ve Mısır firavunlarının kil tabletlerde veya oyma taşlarda kendileri hakkında söyledikleri her şeye güvenebilir miyiz?" sorusunu sormuştur.

Michael Stanford, burada tarih yönteminin hangi özelliğine dikkat çekmiştir?

- A) Tasnif B) Tenkit C) Üslup
D) Mekân E) Zaman

Çözüm

Michael Stanford, tarihi kaynaklarda ifade edilen "her şeye güvenilemeyeceği"ni söyleyerek tarihi kaynakların tenkit sürecinden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Cevap B

e) Terkip (Sentez):

Elde edilen tüm bilgiler gözden geçirilir. Toplanan verilerin nerelerde kullanılacağı tespit edilir. Eksik ve fazla bilgilerin incelenmesi yapılır.

Yazım safhasında dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- ✓ Tarafsızlık ilkesi esas alınır.
- ✓ Tarihî olay, olayın geçtiği dönemin koşulları dikkate alınarak yazılır.
- ✓ Olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurulur, yer ve zaman vurgusu yapılır.

Dipnot

Yazım safhasında, kullanılan bilgilerin bulunduğu kaynakların yazarı, adı, basım yeri, basım yılı ve sayfa numarası ile ilgili bilgiler sayfa, bölüm ya da kitap sonunda verilir. Bu uygulamaya dipnot denilir. Dipnot, araştırmacılara daha detaylı inceleme yapmaları için yol gösterir. Yazılmakta olan kitabın bilimsel dayanaklarını ortaya koyar. Eserin bilimsel niteliğini geliştirir.

- Eserin hazırlık safhasında: Konu tespit edilerek, sınırları tespit edilir. Bibliyografya, arşiv malzemesi, maddi ve sözlü malzemeler tespit edilerek toplanır.
- Eserin kaleme alınma safhasında: Toplanan notlar tasnif edilir. Dipnotların koyulacağı yerler tespit edilir ve yazıma geçilir.
- Bir kitabın bölümleri: "Ön söz, İçindekiler, Konu, Sonuç, Ekler, Bibliyografya, İndeks (Dizin) şeklindedir. Kitabın en son kaleme alınan bölümü "ön söz"dür. Zira, "Ön söz"de kitap yazım sürecinde karşılaşılan zorluklardan söz edilir ve okuyucu bilgilendirilir, yardım ve katkılarından dolayı "teşekkür" edilir. Kitabın yazım süreci tamamlanmadan, süreçte karşılaşılan zorluklardan söz edilemeyeceği için "ön söz"ün yazımı en sona bırakılmıştır.

"Bibliyografya"da faydalanılan kaynaklara, "Ekler" de ise sözlük, belge, şecere, tablo, grafik, resim, harita ve plana yer verilir.

Akademik Bakış

ÖABT Çıkmış Soru

Tarih yazımında dipnot kullanılmasının sebepleri arasında aşağıdakilerden hangisi bulunmaz?

- A) İncelemenin konuya olan katkılarını belirtmek
B) Araştırma sonuçlarının bilimsel dayanaklarını ortaya koymak
C) Çalışmanın bilimsel niteliğini artırmak
D) Bilginin doğruluğu, geçerliliği hakkında denetim imkanı sağlamak
E) Yeni araştırmalar için kaynakça göstermek

Çözüm

Dipnot kullanma gerekçeleri arasında incelemenin araştırma konusuna olan katkılarını belirtmek yoktur. Bu konu hakkındaki açıklama kısaca "Ön söz" de yapılır. Dipnot şu amaçlarla kullanılır:

- Bilginin alındığı kaynakları belirtmek,
- Bilgi ve terimleri açıklamak,
- Kaynaklar arası bilgi farklılıklarını göstermek,
- Bilginin doğruluğunu araştırmak ya da daha fazla bilgi almak isteyen okuyucuyu yönlendirmek

Cevap A